

La humanitat i la gent

“Estimo la humanitat, el que no puc suportar és la gent”. Aquesta frase de monòleg còmic (Charles Schulz) es presta a algunes reflexions sobre com som i sobre com pensem els temes polítics i socials. No és inusual al equivocar-se en totes dues coses.

Parlar de la humanitat és emprar un llenguatge abstracte de pretensions universals. En canvi, parlar de la gent és fer-ho en uns termes més concrets, relacionats amb un entorn social normalment més immediat al parlant. La noció d'humanitat destaca aspectes morals compartits per tots els *Homo sapiens* (la seva dignitat, els seus drets humans, etc.), mentre que la noció de gent s'associa més aviat a les actituds i els comportaments que aquests pretesos *sapiens* mostren a la pràctica.

Les anàlisis de les democràcies inclouen tots dos conceptes. La seva legitimitació gira al voltant de teories polítiques que empenen termes com *drets, llibertats, justícia, participació, estat de dret*, etc. Es tracta de teories que actuen com l'artilleria: desapareixen per elevació. Tanmateix, l'anàlisi del funcionament pràctic de les democràcies requereix també introduir anàlisis empíriques més d'infanteria, qüestions més terrenals i de caràcter local sobre com són efectivament les coses, diguin el que diguin les teories normatives.

Raymond Aron insistia fa més de sis dècades que “en un futur previsible és poc probable que les persones deixin de centrar-se en els seus interessos privats, que els individus que ocupen la pitjor posició social trobin que les coses funcionen bé, o que aquells que ocupen posicions

privilegiades trobin que són indignes d'ocupar-les”. Mantenir que hi ha aspectes en el comportament humà que resulten poc modificables no és militar en el pessimisme. És simplement mostrar una antropologia analíticament informada i allunyada d'enfocaments merament ideològics.

Una idea que recorre el liberalisme polític clàssic, predominantment en el món anglosaxó, és la de parar atenció a l'experiència pràctica. No s'ha de defugir, per exemple, que les persones actuen sovint pel desig de millorar (ells i les seves famílies) i a través del pes que les passions juguen en la vida col·lectiva. El que resulta políticament més rellevant, diuen molts liberals, és que no s'ha de confiar mai que les persones que ocupen el poder en faran un bon ús. De fet, aquesta és una tesi aristotèlica que el liberalisme polític recull i plasma en les Constitucions contemporànies a través d'una sèrie d'institucions de *desconfiança* (separació de poders, representació, procediments participatius, eleccions competitives, principi de legalitat i de seguretat jurídica, divisió territorial de poders, etc.): cal que el poder polític sigui i estigui sempre limitat i controlat.

D'altra banda, l'experiència empírica ens diu que tampoc no s'ha de confiar massa en la capacitat de discerniment dels ciutadans sobre qüestions polítiques, tot i la vocació que mostren de parlar-ne constantment. Aquesta és una reflexió descrita magníficament per Tucídides en el si de la democràcia antiga (Pèricles

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA DE LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Cal que el poder polític sigui i estigui sempre limitat i controlat

es queixava i renyava l'assemblea dels ciutadans d'Atenes per les seves decisions erràtiques i arbitràries).

Així, més que insistir a millorar la qualitat moral dels governants o dels governats, la peça clau seria establir un bon entramat d'institucions que faci que el poder no l'exerceixi mai ningú en solitari o

sense procediments de control, tant si l'ostenta un individu com un partit o una assemblea *democràtica*.

Tanmateix, malgrat tot i tothom, hi ha progrés. Malgrat tot i tothom, en termes pràctics les democràcies liberals han suposat els sistemes polítics més convenients (o els més suportables) que la humanitat ha estat capaç d'establir de manera estable. Però també resulta clar que mostren importants marges de millora.

Totes les democràcies liberals inclouen un estat de dret, però no tots els estats de dret són iguals en termes de qualitat liberal, democràtica, social i cultural. Hi ha clares deficiències

es en la distribució del poder de decisió, en la redistribució socioeconòmica o en la regulació dels drets col·lectius de les minories nacionals, ètniques o culturals. I, en els darrers temps, populismes demagògics de signe divers han colonitzat part dels discursos legitimadors (un altre tema amb ressonàncies de la democràcia antiga). D'altra banda, el projecte europeu fa temps que està ferit i convallescent, per no parlar de la pessima gestió que les democràcies estan fent del tema dels refugiats o de les migracions transnacionals.

La juxtaposició d'arguments ètics i funcionals, i d'arguments basats en l'experiència empírica de la política comparada, apunta a la conveniència que el disseny institucional combini la democràcia representativa amb elements de democràcia participativa i de democràcia directa. Entre els objectius genèrics destaquen procurar un desenvolupament econòmic compatible amb objectius ecològics, un sistema de benestar basat en els drets socioeconòmics, l'establiment d'una igualtat efectiva de gènere, l'acomodació de les minories nacionals o la promoció de la cohesió social en una societat creixentment multicultural. Algunes d'aquestes millores estan pendents d'establir-se arreu, però d'altres es troben en mesures ja implementades al Canadà, Suïssa, Bèlgica, el Regne Unit, Holanda o els països nòrdics.

El camí de millora de les democràcies no és precisament un camí planer. El viatge de les democràcies és sempre inacabat. Però per millorar-lo cal connectar les idees legitimadores amb els coneixements que tenim sobre el comportament humà. Connectar “la humanitat” amb “la gent”. I viceversa.

FRANCESC MELCION